

Eerste zeer voorlopige resultaten van onderzoeken naar huiselijk geweld en hulpverlening in tijden van Corona

4 mei 2020

(10)(2e) (10)(2e)
(10)(2e)
(10)(2e)

Inleiding

De coronacrisis heeft ertoe geleid dat gezinnen noodgedwongen meer dan normaal thuis zijn. Verschillende experts hebben in de media-aandacht gevraagd voor het thema huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij verwachten dat de sluiting van de scholen en het thuiswerken stress zal opleveren voor gezinsleden van kwetsbare gezinnen. Daarnaast is er mogelijk sprake van meer stress bij ouders door verlies van werk en inkomen en (dreigende) schulden. In gezinnen die kwetsbaar zijn voor huiselijk geweld zou dit kunnen leiden tot een toename van geweld. Om daadwerkelijk zicht te krijgen op de situatie in de gezinnen, en op de hulpverlening die zij tijdens de crisis ontvangen, voert het Verwey-Jonker Instituut momenteel twee onderzoeken uit. De focus en aanpak in deze twee onderzoeken wordt onderstaand kort toegelicht.

Onderzoek 1: Monitoring: hoe veilig is het in de gezinnen?

Het Verwey-Jonker Instituut onderzoekt, met steun van Augeo, of geweld in kwetsbare gezinnen is toegenomen tijdens de coronacrisis. Voor deze analyse wordt gekeken of er een verschil is in hetgeen gezinnen in het lopende onderzoek naar 'de effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling' rapporteren voor en na de aanvang van de lock down op 16 maart. De vraag is of de gezinnen die hebben deelgenomen vanaf de coronacrisis meer geweld rapporteren dan de gezinnen die de vragenlijsten invulden voor de beperkende coronamaatregelen. Dit kan een indicatie geven of er inderdaad sprake is van meer/ minder of vergelijkbaar geweld in de gezinnen ten tijde van de coronacrisis. Voor deze vergelijking zijnde vragenlijsten gebruikt die in januari en februari 2020 zijn afgenomen bij gezinnen die gemeld waren bij Veilig Thuis of een Gecertificeerde instelling. Dit betreft 161 gezinnen. Deze interviews zijn vergeleken met de vragenlijsten die in de eerste drie weken van de lock down periode zijn afgenomen. Dit betreft 59 gezinnen. De dataverzameling wordt de komende weken gecontinueerd zodat we waarschijnlijk de gegevens zullen hebben van rond de 100 gezinnen die tijdens de lock down periode zijn verzameld. Het betreft gezinnen die deelnemen aan het lopende effectonderzoek en het gaat om kwetsbare gezinnen waar sprake is van geweld. De gezinnen zijn gemeld bij Veilig Thuis of een gecertificeerde instelling, vanwege vermoedens van geweld. Het zijn allen gezinnen waar de melding inmiddels een jaar geleden heeft plaats gevonden.

Onderzoek 2: Wat is de impact van de coronacrisis op de hulp en ondersteuning aan kwetsbare gezinnen?

De directie Jeugd van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ondersteunt onderzoek naar hulpverlening, ten tijde van de huidige Corona-crisis, aan gezinnen waar geweld speelt of heeft gespeeld. De hoofdvraag luidt: 'Wat is de impact van de coronacrisis op de veiligheid in het gezin, de geboden hulp en hulpbehoefte?' In het kader van dit onderzoek worden telefonische semigestructureerde interviews (of chatsessies) gehouden met gezinnen die recent (d.w.z. het afgelopen jaar) te maken gehad hebben met huiselijk geweld en/of kindermishandeling en hulpverleners. In totaal zullen interviews gehouden worden met 30 ouders, 10 kinderen en 10 hulpverleners. Respondenten worden geworven via de database van respondenten die deelnemen of deel hebben genomen aan bovengenoemd effectonderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Tot op heden (4 mei) zijn telefonische interviews gehouden met 9 ouders en 3 kinderen. De overige interviews zijn bijna allemaal ingepland. Nagegaan wordt wat de impact is van het coronavirus en maatregelen op het gezinsleven: de conflicten, spanningen en onveiligheid in het

gezin, de geboden hulp en hulpbehoefte. Hoe gaan de gezinsleden met deze spanning om en wat voor oplossingen hebben zij bedacht.

Eerste voorlopige resultaten van de monitor

De eerste resultaten laten geen verschil zien in het aantal incidenten geweld dat in gezinnen plaatsvindt voor en tijdens de coronacrisis. Er wordt geen significant verschil gevonden ten aanzien van de corona-crisis (met als lock down datum 16 maart) tussen het percentage gezinnen waar 'geen', 'matig' of 'ernstig' geweld plaatsvindt (zie tabel 1). In bijna twee op de drie gezinnen is nog steeds sprake van geweld en in bijna de helft van de gezinnen is er sprake van veelvuldig of ernstig geweld. Op zich is het zorgelijk dat er een jaar na melding bij Veilig Thuis of een Gecertificeerde instelling nog steeds sprake is van geweld, maar het lijkt niet toegenomen te zijn door de lock down.

Tabel 1: Percentage gezinnen waar wel of geen geweld is voor na de lock down

Aantal gezinnen	Voor corona (n=149)	Na 16 maart (n=57)
Geen geweld	38,3%	36,8%
Matig geweld	18,1%	17,5%
Veelvuldig of ernstig geweld	43,6%	45,6%

Ook wat betreft het aantal geweldsincidenten is er geen verschil tussen de groep die de vragenlijst heeft ingevuld voor de coronacrisis en na 16 maart. Voor zowel partnergeweld als kindermishandeling gerapporteerd door de ouders zelf en de kinderen is er geen significant verschil tussen beide groepen

Daarnaast is er gekeken naar de veiligheid van ouders en kinderen. Voor de ouders geldt dat er geen verschil is in ervaren veiligheid voor of na 16 maart. Voor de kinderen is geen verschil wat betreft emotionele veiligheid. Opvallend is echter dat emotionele veiligheid van tieners significant toeneemt tijdens coronatijd. Het meest nemen Constructieve Familie Relaties toe, emotionele reactiviteit, vermijden en bemoeien nemen allen significant af, dit duidt er op dat de emotionele veiligheid op al deze vlakken is toegenomen voor tieners na 16 maart.

Mogelijke verklaringen voor deze voorlopige resultaten op basis van de interviews

Uit de interviews die gedaan zijn met de gezinnen zelf, ouders en kinderen, en hulpverleners zijn er ook een aantal aanwijzingen dat, tegen alle verwachtingen in, het geweld in de gezinnen niet in alle gezinnen is toegenomen.¹ Hierbij moet de kanttekening gemaakt worden dat dit pas signalen uit de eerste interviews betreft. In een volgende tussenrapportage zal een vollediger beeld van de uitkomsten van de interviews geschetst kunnen worden. Ouders, kinderen en hulpverleners dragen een aantal redenen aan voor het signaal dat het geweld niet is toegenomen sinds de coronacrisis. Ten eerste lijkt het in sommige gezinnen beter te gaan sinds de lock down op 16 maart. Een van de

¹ Hulpverleners zijn nog niet geïnterviewd in het kader van dit onderzoek. De betrokken onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut hebben wel met ongeveer 50 hulpverleners gesproken tijdens de 'Videosessie: Kwetsbare Gezinnen in tijden van de Coronacrisis', georganiseerd door 1SociaalDomein op 30 april 2020. Tijdens deze sessie is in groepen gesproken over in contact komen en blijven met gezinnen waarvan hulpverleners vermoeden of weten dat er huiselijk geweld en kindermishandeling speelt.

redenen is minder contact met de ex-partners door de lock down. Uit het eerste cohort onderzoek bleek dat in bijna alle gezinnen het partnergeweld voortduurde hoewel 80% van de respondenten gescheiden was. Het lijkt erop dat door de lock down er ook rond omgangsregelingen meer afstand wordt gehouden waardoor er minder conflicten zijn.

Ten tweede geven de ouders aan dat zij nu noodgedwongen andere omgangsvormen hanteren om de sfeer in huis dragelijk te houden. Confrontaties worden vermeden omdat gezinsleden het nu thuis met elkaar moeten zien op te lossen. Deze strategie kan rust in huis geven.

Ten derde geven een aantal ouders aan dat zij door de coronamaatregelen minder prikkels ervaren. Nu school, sport en andere verplichtingen buitenshuis weg zijn gevallen, ervaren deze ouders minder stress. De tijdsdruk is minder omdat gezinsleden niet meer op bepaalde momenten van de dag ergens moeten zijn.

Tegelijkertijd zijn er ook een beperkt aantal gezinnen waar de spanningen en conflicten momenteel wel toenemen. Een moeder geeft aan dat er momenteel weinig structuur in haar gezin aanwezig is en dat de verschillende instanties die voor de coronacrisis bij het gezin betrokken waren nu geen hulp verzorgen. Naast het oplopen van de spanningen tussen de kinderen en tussen één van de ouders en kinderen heeft dit volgens deze moeder tot gevolg dat de twee oudste kinderen (in de basisschoolleeftijd) nu ander gedrag vertonen: woede-uitbarstingen en opstandigheid. Naast het wegvallen van de structuur en hulpverlening levert het thuisonderwijs (in combinatie met thuiswerken) voor sommige gezinnen extra druk op.

Ontoereikende of het ontbreken van hulp-/steunsystemen

Het contact met hulpverleners wordt in de meeste gevallen als minimaal en ontoereikend ervaren, zo komt uit de interviews met ouders naar voren. Een aantal ouders geeft aan dat de hulp volledig is weggefallen door de coronamaatregelen. Sommige ouders hebben hier begrip voor, bijvoorbeeld voor het wegvallen van dagbesteding op een zorgboerderij die nu gesloten is. In andere gevallen is behoefte aan ondersteuning door hulpverleners en geven ouders aan niet te begrijpen waarom er geen alternatieve hulpverlening via bijvoorbeeld de telefoon plaats vindt. Verschillende ouders zijn in het bijzonder kritisch op gezinsvoogden die geen enkel contact op hebben genomen met het gezin sinds de coronacrisis. In deze gevallen was het contact met de gezinsvoogd ook voor de corona maatregelen al minimaal en werd het negatief beoordeeld.

In de meeste gevallen is er wel enige vorm van contact gebleven met hulpverleners die reeds in het gezin aanwezig waren. Ouders geven aan dat deze contacten momenteel vooral via de telefoon of beeldbellen verlopen. Sommige ouders geven aan moeite te hebben met deze vorm van hulpverlening. Zij houden zich op de vlakte en vertellen niet wat hen bezig houdt. Anders ouders geven aan dat het (beeld)bellen met hulpverleners na een aantal weken begint te wennen en dat zij hier tevreden over zijn. Een moeder heeft positieve ervaring met EMDR-therapie en systeemtherapie via beeldbellen. Overigens geeft een andere ouder aan dat deze therapieën zijn stilgelegd. Ouders lijken vooral af te wachten met welk voorstel de hulpverlener, met wie zij al contact hebben, komt voor het continueren van het contact.

Hulpverleners geven aan dat zij zoveel mogelijk proberen in contact met de gezinnen te blijven, door vaker, maar korter te bellen. Daarnaast wordt er getracht om ook fysiek in contact te komen als dat wenselijk is. Wandeling maken met kinderen, ouder(s) uitnodigen op kantoor, elkaar buiten voor de deur spreken. Veel hulpverleners hebben echter het gevoel dat ze bezig zijn met 'pappen en

nathouden' om te zorgen dat het gezin blijft draaien. De werkelijke problemen kunnen pas worden aangepakt als er straks weer echt contact mogelijk is.

Gezinnen waar hulp op 16 maart nog niet opgestart was, geven aan gefrustreerd te zijn over het vertragen van het opstarten van de hulpverlening door de coronacrisis; de start van hulpverlening is in de meeste gevallen vooruit geschoven. Ook als al lange tijd op de start van hulpverlening gewacht was en deze eindelijk aan zou vangen. Rechtszaken, bijv. over verlenging van ondertoezichtstelling zijn eveneens uitgesteld. Dit uitstel wordt als vervelend ervaren en kan voor stress zorgen.

Eerste zeer voorlopige conclusie

Een eerste voorlopige conclusie is dat gezinnen die al gemeld waren bij Veilig Thuis of een Gecertificeerde instelling niet zozeer meer problemen of geweldsincidenten ervaren als gevolg van de lock-down, maar dat er problemen of stress in het gezin spelen omdat de vaak bestaande steun- of hulpstructuren zijn weggefallen. Tegelijkertijd zijn er ook signalen dat door het wegvalen van het steunsysteem het zelfregulerend vermogen van de ouders gestimuleerd wordt. Er kan immers niet meer terug gevallen worden op de hulpverlening.

Hoewel uit de eerste cijfers blijkt dat de problemen niet zijn toegenomen als gevolg van de Coronacrisis, is eveneens duidelijk dat in de meeste gezinnen nog steeds sprake is van geweld.

De cijfers uit het kwantitatieve onderzoek zijn verzameld in de eerste drie weken van de crisis. Mogelijk dat als de Coronacrisis langer duurt de gevolgen voor deze gezinnen wel groter zijn.